

בעניין:

אבו מוסא, ת"ז [REDACTED]

עיי ביכ עוה"ד נדיה דקה (מ"ר 66713) ו/או נאדין אבו ערפה
(מ"ר 89020) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065) ו/או תהילה מאיר
(מ"ר 71836) ו/או מיסא אבו סאלח - אבו עכר (מ"ר 52763) ו/או
עלמא אלימלך (מ"ר 82867)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותר

- נ ג ד -

1. צבא הגנה לישראל
2. קצין משטרה צבאית ראשי
3. נציב שירות בתי הסוהר
4. המטה לביטחון לאומי
5. היועצת המשפטית לממשלה
6. הפרקליטה הצבאית הראשית

באמצעות פרקליטות המדינה
צלחא א-דין 29, ירושלים 91010

המשיבים

עתירה לצו הביאס קורפוס

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנית אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם, כדלקמן:

- א. להודיע למשפחת העותר, תושב רצועת עזה אשר נעצר כשניסה לצאת מבית חולים "נאסר" שבחאן יונס יחד עם אשתו וילדיו, בהתאם להנחיות הצבא, ומקום הימצאו אינו ידוע, על ידי מי הוא מוחזק; היכן הוא מוחזק ומכוח איזה דין; אם שוחרר או הועבר לגורם אחר – מתי, היכן ולידי מי ומה ידוע להם על מקום הימצאו היום. ככל שהעותר מוחזק בידי רשות ישראלית שלא כדין, ובין היתר במקום מעצר שאינו מקום מעצר מוכרז, יתבקש בית-המשפט להורות על שחרורו לאלתר.
- ב. להכריע אחת ולתמיד מיהו הגורם האחראי על מסירת מידע אודות החזקתו של העותר ואחרים במצבו; להודיע על זהות הגורמים המחזיקים במידע אודות מקום החזקתו של העותר ואחרים במצבם.
- ג. להורות למשיבים לאפשר לעותר להיפגש עם עורך דין על מנת לעמוד על תנאי כליאתו ועל חוקיות כליאתו.

בקשה לקביעת דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה.

כן מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים להגיב לעתירה בהקדם ובתוך פרק זמן קצר, בהינתן דחיפות העניין, ובדומה לפרקי הזמן אשר ניתנו בעתירות דומות שהוגשו לאחרונה, בהן ניתנו פרקי זמן של 5 ימים לכל היותר (ראה בג"ץ 1608/24 זיארה נ' צה"ל, בג"ץ 1730/24 לובד נ' צה"ל, 1698/24 קולאב נ' צה"ל).

עניינה של עתירה זו בזכותו היסודית ביותר של עצור, שנעצר על ידי חיילים או כוחות ביטחון אחרים של ישראל, שדבר מעצרו ומקומו ייודעו. בזכות זו תלוי מימושן של זכויות אחרות של העצור – לייצוג משפטי, להתערבות בעניין תנאי מעצרו וכד'. הזכות היא גם זכותה של משפחת העצור, לדעת מה עלה בגורל יקירם והיכן הוא מוחזק.

ביום 07.10.2023 פרצה מלחמה מדממת, קשה וחסרת תקדים, שנמשכת גם בימים אלו. אולם, גם ברעום התותחים, החובות המשפטיות עודן חלות.

הדין מורה, כי הודעה על מקום מעצרו של עצור תימסר לאדם הקרוב לו **ללא שיהוי**. משפחת העותר אינה יודעת, נכון להיום, היכן יקירה מוחזק.

הזמן החולף מגביר את חוסר הוודאות בו חיה המשפחה, את דאגתה ואת חרדתה. הזמן החולף גם מסכל – מרגע לרגע – את מימוש זכויותיו היסודיות ביותר של עצור, המצוי במשמורת, והוא נטול כוח להגן על ענייניו בעצמו.

חשיבות קבלת המידע מתעצמת לנוכח הדיווחים באמצעי תקשורת רבים, וביניהם אף ישראלים, לפיה התנהלות כוחות הביטחון הישראליים בימים אלה הינה רחוקה מלהבטיח שמירה על שלמות גופם וכבודם של העצורים העזתים. בחלק מהתיעודים נצפו אנשים בגילאים שונים מופשטים מבגדיהם, כשהם כורעים על ברכיהם ומרכינים ראש וידיהם אזוקות מאחורי הגב או שהם מצטופפים בכלי רכב פתוחים וחשופים לקור. התיעודים אף הציגו התנהגויות משפילות ומתעללות בחלק מהמקרים. בעקבות התיעודים האלה נוצר חשש כבד וממשי לחייהם ולשלמות גופם של אותם אנשים.

החזקה של אדם במעצר *incommunicado* מגבירה משמעותית את הסיכוי שייחשף לעינויים וליחס או ענישה אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים אחרים, כאשר המעצר בפני עצמו עשוי להוות דוגמא ליחס כזה.

הידיעה על מעצרו של אדם ומקום מעצרו היא תנאי הכרחי לשמירה על זכויות היסוד שלו ובראש ובראשונה על חייו ושלמות גופו. הסודיות החוסה על המידע האמור מותיר את העצור פגיע במיוחד לעינויים ולהפרה של זכויות יסוד אחרות. אופי המעצר הזה גם חוסם את הדרך בפני דיווחים מהימנים על עינויים בזמן אמת. דברים אלה מתיישבים עם הפרסומים מהעת האחרונה. באותם פרסומים עלה כי 27 עזתים מתו במתקני מעצר צבאיים בישראל מאז פרוץ המלחמה (ראה "27 עזתים מתו במתקני מעצר צבאיים בישראל מאז תחילת המלחמה", הגר שיזף (הארץ, 8.3.2024)).

מעצרים אינם יכולים להיעשות במחשכים ובניגוד לדין. העותר ואחרים במצבו, מוחזקים במעצר ללא תיעוד וללא רישום מוסדר, בתנאים לא ידועים, כאשר אין כל אפשרות לפקח על תנאי כליאתם. אנשים אלה מוחזקים במעצר לתקופה שאינה ידועה וללא הבטחת זכויותיהם הבסיסיות ביותר, ובעיקר זכותם להליך הוגן, לפגישה עם עורכי דין ולביקורת שיפוטית (ראו בג"ץ 3239/02 **מרעב נ' מפקד כוחות הצבא** (5.2.2003) (להלן: **עניין מרעב**)). מעצרים כאלה ללא שקיפות, ללא בקרה ופיקוח ובלא מתן מענה לבני משפחה שמבקשים לדעת מה עלה בגורל יקיריהם ולשכור ב"כ עבורם הינם אסורים בתכלית האיסור. בנוסף, בשל חוסר השקיפות והאיפול המוחלט, לא ניתן לוודא שצרכיהם הבסיסיים ביותר של העצורים נענים, לרבות גישה למזון ראוי ושירותי בריאות בסיסיים.

גם היום, ולאחר ההליכים הקודמים שהתנהלו בעניין מסירת מידע למשפחותיהם של עצורים עזתיים, רב הנסתר על הנגלה. אולם ישנם גם דברים ברורים ובהירים כאור השמש. ברור שהסתרת המידע על מקום החזקתם של עצורים עזתיים עומד בניגוד לדין הבינלאומי ואף למשפט הישראלי. ברור שתחת מעטה החשאיות של מקום החזקתם שוררים תנאי כליאה מזוועים העולים לכדי עינויים, שאף בזמן מלחמה אינם מותרים. סודיות זו מסכלת את מימוש זכויותיהם של הכלואים ומנטרלת את מנגנוני הפיקוח על תנאי הכליאה במוקומות בהם הם מוחזקים. די בכל אחד מאלו בנפרד, לא כל שכן בהצטברותם יחד, כדי להצדיק את הסעדים המבוקשים בעתירה.

על רקע פסק הדין שניתן לאחרונה, בבג"ץ 9021/23 **ואדי נ' צבא הגנה לישראל** (18.2.2024) (להלן: **ואדי**), מוגשת עתירה זו בעניינו של עותר אשר אמו פנתה אל המוקד להגנת הפרט (להלן: **המוקד**). למען הסר ספק, ולאור קביעתו המפורשת של בית המשפט הנכבד בעניין ואדי מצורף יפוי כוח החתום על ידי אמו של העותר.

משכך, ואם העותר עודו בידי רשויות המדינה, זכאית המשפחה על פי דין לדעת **מיני** אודות מקום הימצאו ולמנות עורך דין שייצג אותו בהליכי המעצר. אם יצא מידי המדינה, חובה על המדינה לספק **בדחימות** כל מידע שיסייע באיתורו, ובהגנה עליו במידת הצורך.

במספר עתירות הביאס קורפוס שהוגשו בעבר לבית-משפט נכבד זה, בעניין תושבי השטחים שנעצרו על-ידי חיילים או כוחות ביטחון אחרים של ישראל, בית-המשפט קבע תקופה **מקסימלית** של **24 שעות** שבגדרה על המשיב היה להגיב לעתירה. כך, למשל, בבג"ץ 2878/13 **נאסר ואח' נגד מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**. בהקשר עצורים תושבי רצועת עזה בבג"ץ 5226/14 **אבו רידה נ' הצבא**, המשיבים הסבירו כי לא ניתן להתחייב על פרק זמן שהוא קצר מ-48 שעות, באופן המעיד על הבנתם את החובה שבעצם מסירת המידע מהסוג המבוקש בעתירה דכאן.

ואלו הם נימוקי העתירה

עניינו של העותר

1. העותר, בן 44, תושב רצועת עזה. העותר, שעובד כטכנאי רנטגן בבית החולים "נאסר" שבחאן יונס מצא בו מקלט לו ולבני משפחתו אשר שהו בו בתקופה שעובר למעצרו. ביום 15.2.2024, בהתאם להנחיות החיילים שהיו במקום, ניסה העותר לצאת עם אשתו וילדיו מבית החולים, אך נעצר לעיני בני משפחתו ומאז נעלמו עקבותיו. הגורם העוצר לא טרח להודיע לבני המשפחה על המקום אליו הוא עתיד להיות מועבר ובשל מה הוא נעצר.

2. ביום 5.3.2024 אחיו של העותר (להלן: **ג'אסר**) יצר קשר עם המוקד בבקשה לסייע לו באיתור אחיו. בעקבות פנייה זו, בו ביום, פנה המוקד למרכז השליטה הפועל תחת המשיב 2 (להלן: **משל"ט כליאה**). כמו כן, פנה המוקד אל הכתובת אליה הפנה המשיב 4 במקרים קודמים בהם טיפל המוקד, והיא anatot.idf@gmail.com.

העתק מפניות המוקד מהימים 5.3.2024 מצורף ומסומן **ע/1**.

3. ביום 6.3.2024 התקבל מענה מאת מתקן "ענתות" לפיה נמסר כי הנ"ל אינו מוחזק במתקן. נכון למועד כתיבת שורות אלו, טרם התקבל מענה לפנייה האמורה, מאת משל"ט כליאה. יוצא מכך, שלא נותרה דרך לג'אסר וליתר בני משפחתו לדעת על מקום החזקתו של העותר מלבד פנייה לערכאות, שכן משל"ט כליאה כבר הודיע במפורש כי אינו מוסר מידע על מקום החזקתם של כלואים תושבי רצועת עזה אשר נעצרו במהלך הלחימה.

העתק מתשובת משל"ט כליאה מיום 6.3.2024 מצורף ומסומן **ע/2**.

4. אף נעשו נסיונות של פניות במישור העקרוני לגורמים השונים, כגון המשיבים 5 ו-6, לצורך בירור מהי מדיניות החזקת תושבים מרצועת עזה אשר נעצרו על ידי ישראל, ואולם עד לכתיבת שורות אלו שתי הפניות לא זכו למענה.

העתק פניית ארגוני זכויות האדם למשיב 5 מיום 12.10.2023, מצורף ומסומן **ע/3**;

העתק פניית המוקד למשיבה 6 מיום 03.12.2023, מצורף ומסומן **ע/4**.

5. מהאמור לעיל עולה שלא נותר גורם שניתן לפנות אליו בעניין איתור עצורים תושבי רצועת עזה לסוגיהם, שכן כל הגורמים האפשריים מסרבים לטפל בפניות מהסוג שבבסיס העתירה דנן.

6. במצב הדברים המתואר, ולאור העובדה שהמשיבים ממשיכים להסתיר את מקום החזקתו של העותר ואחרים במצבו, ברי כי אי הסדרת נושא מסירת המידע למשפחות העצורים הפונות בעניין יקיריהן, יש בו כדי להעיד בהכרח על כוונה להסתיר את הפרות הקשות של החובות המוטלות על הרשויות אף בעת מלחמה.

7. מאז המעצר משפחת העותר נותרה בחוסר ודאות, במשך למעלה מחודש, במהלכו לא הצליחו להבין מה עלה בגורל יקירם. ג'אסר, המתגוררת מחוץ לרצועה, אישר כי הינו בקשר שוטף עם בת זוגו של העותר אשר אין לה כל מידע אודות העותר וכי לא נודע לה אם הוא שוחרר לעזה.

8. עד עתה, אם כן, אחרי שחלף למעלה מחודש ולמעלה מעשרה ימים מאז הפנייה בעניינו אשר לא נענתה, ניסיונות המשפחה והמוקד לאתר את העותר העלו חרס. נכון למועד הגשת עתירה זו, המשיבים לא איתרו את הנ"ל ולא מסרו כל מידע אודותיו כמתחייב על פי דין.

9. יודגש כי משפחת העותר נתונה במצוקה בעקבות המעצר. לא רק שלא נמסר להם כל מידע אודות מעצר יקירה, אלא שלא נמסר לאן עתיד העותר להילקח. דבר נוסף אשר מגביר את המצוקה, הינו עדויות העצורים ששותרו המוכיחות כי אכן תנאי הכליאה של עזתים במתקני כליאה שונים הינם קשים, ואף עולים כדי עינויים, כשלאחרונה דווח כי לפחות 27 מצאו את המותם בתוך מתקני המעצר בישראל.

הטיעון המשפטי

המסגרת הנורמטיבית המחייבת בימי המלחמה

10. אלפי התושבים הרשומים כתושבי רצועת עזה ואשר מוחזקים במעצר על ידי ישראל הם תושבים מוגנים. סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית, החל על מצב הלחימה, מחייב את ישראל לנהוג בהם בכבוד ובאנושיות:

"בדרך-ארץ לגופם, לכבודם, לזכויותיהם המשפחתיות, לאמונתם ולפולחנם, לנימוסיהם ולמנהגייהם. היחס אליהם יהא תמיד אנושי, והם יוגנו במיוחד מפני כל מעשי אלימות או איומי אלימות..."

11. סעיף 33 לאמנת ג'נבה הרביעית אוסר על ענישתם הקולקטיבית של אזרחים מוגנים:

"שום מוגן לא ייענש על עבירה שלא עבר אותה בעצמו. עונשים קיבוציים וכן כל אמצעי הפחדה או השלטת טרור אסורים. הביזה אסורה. מעשי תגמול כלפי מוגנים ורכושם אסורים."

12. לפי המלומד ז'אן פיקטה, הפרשן הרשמי של הצלב האדום לאמנת ג'נבה, סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית חל על כל אזרח מוגן והוא חל אף ביתר שאת על אזרחים כלואים:

"The obligation to give humane treatment and to respect fundamental rights remains fully valid in relation to persons in prison or interned, whether in the territory of a Party to the conflict or in occupied territory. It is in such situations, when human values appear to be in greatest danger, that the provision assumes its full significance."

13. גם בדין הישראלי נקבע בהקשר זה, שבמצב לחימה מוטלת על ישראל החובה לשמור על הדין, ובמסגרתו זכויות אדם בסיסיות:

"ישראל אינה אי בודד. היא חלק ממערך בינלאומי.. פעולות הלחימה של הצבא אינן נעשות בחלל משפטי. קיימות נורמות משפטיות – חלקן של המשפט הבינלאומי המינהגי, חלקן של המשפט הבינלאומי המעוגן באמנות שישראל צד להן, וחלקן בכללי היסוד של המשפט הישראלי – הקובעות כללים באשר לניהול הלחימה". (בג"ץ 4764/04 **רופאים לזכויות האדם נ' המפקד כוחות צה"ל בעזה**, פ"ד נח(5) 385, 391).

14. לפיכך, במסגרת הדינים החלים גם במצב של לחימה, קיימת חובה להגן ולהימנע מפגיעה בתושבים מוגנים, בין אם נעצרו שלא במסגרת הלחימה ושכלל לא היו מעורבים בה, ואף אם נעצרו במהלך קרבות. במקרה דנן מתעורר חשש כבד להפרת חובות אלה – כפי הנראה, העותר נלקח בניגוד לרצונו למתקן כליאה, תוך ניתוקו המוחלט מהעולם החיצון, מבלי שמשפחתו או כל אדם אחר יודע היכן הוא ומה עלה בגורלו. אין לאיש כל מידע לגבי תנאי החזקה של העותר, כך שלא ניתן לשלול את החשש שהוא מוחזק בתנאים לא נאותים.

15. גם בעת מלחמה, אין כל סמכות להעביר את העצורים למתקנים ללא מסירת הודעה למשפחותיהם ולאף גורם אחר לגבי מקום הימצאותם ולגבי הסיבה להחזקה בהם, בחלק מהמקרים אף מדובר בהעברתם לשטח המדינה העוינת.

16. זאת ועוד, נכון להיום המשיבים מסרבים למסור כל מידע לגבי העותר ואחרים במצבו, שכלל הנראה מוחזקים במתקני הכליאה; לא מידע לגבי מקום כליאתם ולא לגבי הסיבה להחזקה בהם. **מעצרים אלה עשויים לעלות לכדי מעצרים שרירותיים.**

17. זאת ועוד. הידיעה על מעצרו של אדם ומקום מעצרו היא תנאי הכרחי לשמירה על זכויות היסוד שלו. הדברים מקבלים משנה תוקף כשהמידע המבוקש מתייחס למי שאין לגביהם עילה למעצר והינם מוחזקים בנסיבות מעורפלות.

18. ועוד – סעיף 35 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע כי לכל תושב מוגן שמצוי בשטחה של המעצמה הלוחמת נגד מדינת נתינותו נתונה הזכות לעזוב את שטחה של המדינה, ויש למסור את שמותיהם של מי שזכות זו נמנעה מהם:

"All protected persons who may desire to leave the territory at the outset of, or during a conflict, shall be entitled to do so, unless their departure is contrary to the national interests of the State... Upon request, representatives of the Protecting Power shall, unless reasons of security prevent it, or the persons concerned object, be furnished with the reasons

for refusal of any request for permission to leave the territory and be given, as expeditiously as possible, the names of all persons who have been denied permission to leave."

19. בפרשנות הרשמית של הצלב האדום לסעיף 35 משנת 1958 נקבע, כי על המדינה שמחזיקה במי שביקשו לעזוב, מוטלת חובה למסור מידע וכי סירוב למסור את השמות צריך להיות מבוסס על טעמים כבדי משקל חריגים :

[It] allows the Detaining Power to take no action on a request for notification when, in certain clearly defined cases, there are legitimate security reasons against it. The Detaining Power, however, could not raise an objection on security grounds -- and this must be stressed -- in order to refuse systematically to reply to questions asked by the Protecting Power.

<https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-35/commentary/1958>

20. בענייננו סירוב גורף למסור מידע לגבי העותר, כולל אישור שהוא אכן מוחזק בידי ישראל ומקום החזקתו, מנוגד לחובות המוטלות על ידי ישראל. משום כך, על המשיבים, או מי מטעמם שמחזיק בעותר, להסיר לאלתר את הערפל מעל מצבם, להחזיק במידע מסודר לגביו, ולמסור אותו בפרט לבני משפחתו שמטבע הדברים חרדים לשלומו.

21. סעיף 37 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע שגם מי שמוחזקים על ידי המעצמה שלשטחה נקלעו, צריך להיות מוחזק בתנאים אנושיים. אין ויכוח על כך שהחזקה של אנשים *incommunicado*, מנותקים מן העולם, ובלא מסירת מידע מינימלי לבני המשפחה שפונים, אינו עומד בסטנדרט זה, ומקשה עד מאוד על וידוא קיומם של תנאים מינימליים אחרים.

22. בהקשר של מעצר *incommunicado* פסק בית הדין האירופי באחד המקרים שבו עצור הוחזק ללא קשר עם עורך דין וללא אפשרות לנקוט בהליך שיפוטי נגד מעצרו :

That is a situation incompatible with Article 5 & 4 of the Convention and its underlying rationale, the protection of individuals against arbitrariness. National authorities cannot do away with effective control of lawfulness of detention by the domestic courts whenever they choose to assert that national security and terrorism are involved. (*al-Nashif v. Bulgaria*, Judgment 20 June 2002, par. 94)

23. אף בעניינם של מי שנחשדים כמעורבים בלחימה ישנה חובה למסור מידע אודות נפילתם בשבי ומקום החזקתם. סעיף 23 לאמנת ז'נבה בדבר הטיפול בשבויי מלחמה, 1949 (אמנת ז'נבה

השלישית), מחייב מעצמה העוצרת שבויי מלחמה לדווח למעצמות הנוגעות בדבר את מיקומם הגיאוגרפי של מחנות שבויים. סעיף 70 לאותה אמנה מעניק לשבוי את הזכות לשלוח גלויה למשפחתו, בסמוך לאחר נפילתו בשבי, ובה בין היתר, מידע אודות כתובתו. מהדברים האמורים ניתן להבין שאין חולק על החובה שמקום ההחזקה של כל מי שנעצר על ידי ישראל בזמן המלחמה ייוודע.

24. יתרה מזו! אמנת רומא מגדירה כפשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה את הסירוב לגלות את מקום מעצרים של אנשים, כחלק מהעלמתם והפעלת שיטות חקירה של עינויים ויחס משפיל ובלתי אנושי.

25. כפי שתואר לעיל, החזקתו של אדם *incommunicado* עולה לכדי עינויים ויחס בלתי אנושי. סעיף 7(f) לחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי (אמנת רומא) מגדיר את פשע העינויים כאחד מהפשעים נגד האנושות, שניתן להעמיד עליהם לדין בבית הדין הפלילי הבינלאומי. על פי סעיף 7(e)1, כליאה או כל דרך אחרת של שלילת חירות שהינה מנוגדת לכללי יסוד במשפט הבינלאומי הינה בגדר פשע נגד האנושות. כליאתם של אנשים *incommunicado* כפי שהובא בהרחבה לעיל, הינה הפרה של מספר הוראות של המשפט הבינלאומי המנהגי. על פי סעיף 8(ii)(a)2 עינויים ויחס לא אנושי מוגדרים גם כפשעי מלחמה.

26. כידוע, בימים אלה, מתנהלת חקירה בבית הדין הפלילי סביב החשש על ביצוע פשעי מלחמה על ידי ישראל בהתאם לחוקת רומא. המשך העלמתם של תושבי רצועת עזה עשויה לחשוף קובעי המדיניות והאחראים עליה לתביעות במישור זה.

27. אין כל הצדקה על המשך העלמתם של תושבי רצועת עזה בין אם נעצרו מתוך עזה או מחוצה לה, בין אם מדובר באזרחים תמימים ובין אם במי שנחשד במעורבות בלחימה, ובהיות הדבר עולה לכדי עינויים הינו מנוגד לאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים שאושרה בישראל ביום 2.11.1991, שכן האיסור על עינויים הינו מוחלט אף בזמן מלחמה, כך שעל פי סעיף 2(2) "אין להיאחז בנסיבות חריגות, בין אם במצב מלחמה או איום במלחמה, אי יציבות פוליטית פנימית או מצב חירום אחר, כצידוק לעינויים".

הודעה על מקום מעצר – חובתם של המשיבים 1 ו-2

28. אין צורך להכביר מלים בדבר הזכות למסירת הודעה בדבר מעצרו של אדם ומקום החזקתו. זכות זו, זכות יסוד היא – הן של העצור והן של בני משפחתו. זכות זו מהווה חלק מזכות היסוד לכבוד האדם. מערכת שלטונית שאינה מקפידה על קיומה, אלא מעלימה ומחביאה אנשים שבמשמורתה מבני משפחותיהם למשך פרקי זמן ניכרים, נוהגת באכזריות הפוגעת קשות בצלם האנוש של העצור ובני משפחתו.

29. דברים אלה מוסדרים גם בדין הצבאי החל בשטחים הכבושים. העותר אמנם נעצר ברצועת עזה, ולא בגדה המערבית, אבל אין חולק כי בעת מעצרו היה הצבא הישראלי בעל השליטה האפקטיבית בשטח, וככזה חלות עליו החובות החלות על כוח כובש על פי המשפט הבינלאומי ההומניטארי,

ביניהן החובה ליידע את משפחתו של עצור אודות מעצרו ומקום מעצרו. כך למשל, סעיף 53(א) לצו בדבר הוראות בטחון [נוסח משולב] (אזור יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע–2009, קובע כי:

נעצר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום הימצאו לאדם הקרוב אליו, זולת אם ביקש העצור שלא להודיע כאמור (כל ההדגשות בעתירה הן שלי – נ.ד.).

30. כפי שהראינו בחלק הראשון של הפרק המשפטי, דיני המלחמה, ובפרט אלו המנהגיים, חלים בסיטואציה זו, ביתר שאת כאשר מדובר בהחזקתם במעצר של נתינים של ישות שבה נלחמת מדינת ישראל בימים אלה, ישות שעל פי המשפט הבינלאומי מהווה חלק מן השטח הכבוש על ידי מדינת ישראל. על המשיבים להחיל על הנתינים הללו, שהם תושבים מוגנים כאמור, את הדינים החלים על כלואים אחרים שהם תושבים מוגנים מהגדה המערבית.

31. גם בפסיקת בית משפט נכבד זה הוכרה הזכות למסירת הודעה כאמור כזכות יסוד. כדברי המשנה לנשיא אלון בבג"ץ 670/89 **עודה נגד מפקד כוחות צה"ל באיו"ש**, פ"ד מג(4) 515, 517:

"חובת הודעה זו הינה פועל יוצא מזכות יסוד הנתונה לאדם שנעצר כדת וכדין על-ידי השלטונות המוסמכים, שאלה יביאו את דבר מעצרו לידיעת קרוביו, למען יידעו מה עלה בגורלו של קרובם העצור וכיצד ניתן להושיט לו העזרה הדרושה לו כדי להגן על חירותו. **זכות זו זכות טבעית היא, ונגזרת היא מכבוד האדם ומעקרונות הצדק הכלליים, ונתונה היא הן לעצור עצמו והן לקרוביו**".

32. בשנת 1995, לאחר שמשל"ט הכליאה לא עמד בחובותיו, הגיש המוקד עתירה לבג"ץ (בג"ץ 6757/95 **חירבאוי ואח' נגד מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון** (לא פורסם, להלן: **פסק דין חירבאוי**)). במסגרת הליך זה, נתן בית המשפט העליון תוקף של פסק דין להסדר שהגיעו אליו הצדדים, שלפיו:

(א) עם מעצרו של אדם תושב האזור, **תימסר ללא שיהוי הודעה על מעצרו ומקום מעצרו באמצעות הטלפון למספר טלפון אותו ימסור העצור לגורם העוצר.**

הגורם העוצר ימסור הודעה טלפונית כאמור, וירשום בטופס שיוכן לצורך כך פרטי ההודעה שמסר ופרטי מקבל ההודעה.

במידה וביקש זאת העצור, תימסר הודעה טלפונית גם לעורך דין שהעצור נקב בשמו ומסר פרטיו, הגורם העוצר יודיע לעצור על זכותו זו...

(ב) **מרכז השליטה הצה"לי** (בין שהמדובר במרכז השליטה ובין שהמדובר בגורם אחר) **יקבל מכל הגורמים... מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום מעצרו של עצור אחת ליממה, באופן שניתן יהא לאתר העצור, לפי פניה בכתב של גורמי חוץ.**

(ג) **מרכז השליטה הצה"לי ימסור פרטים מן המידע האמור, על פי פניה בכתב של אגודות ציבוריות שעיסוקן בכך, ו/או על פי פניה בכתב של עו"ד מיופה כוח המייצג את העצור או משפחתו.**

לאחר העברת הפניה בכתב יוכל הגורם הפונה לקבל את המידע באמצעות הטלפון.

33. במסגרת בג"ץ 8435/12 **מחמוד אבו סל נ' המפקד הצבאי** (פסק דין מ-22.8.2013), מסרו המשיבים (שהם אותם משיבים שבעתירה דנן), כי חודדו נהלי העבודה של משל"ט הכליאה, כדי למנוע מצבים בהם עצורים "נעלמים". כך מצוטטים הנהלים החדשים הללו בסעיף 4 לתגובת המשיבים מיום 25.2.2013:

ראשית, נקבע כי במידה והעצור לא נמצא בשב"ס, משטרת ישראל ומתקני ההשגחה הפיקודיים באיו"ש, אזי תיערך פניה לשבע החטיבות המרחביות בעלות האחריות על הגזרות השונות באזור יהודה ושומרון, אשר הן האמונות על הפעלת הכוחות הצבאיים המבצעים את המעצרים באיו"ש. זאת, על מנת לברר האם נעצר העצור על ידי מי מהחטיבות המרחביות, וטרם הועבר לידי הגופים האמורים [כך במקור – נ.ד.]. על החזקתם של עצורים באיו"ש.

שנית, לאחר בדיקה עם החטיבות המרחביות, ובמידה והעצור לא נמצא בהן, תיערך בדיקה אל מול גורמי המשטרה הצבאית בפיקודים של צה"ל (צפון, דרום ומרכז), כדי לברר האם העצור פונה לבית-חולים המצוי בגזרת אחד הפיקודים.

34. הנה כי כן, מחובתו של המשיב 1 למסור למשפחתו של העצור הודעה, בין טלפונית ובין בדרך אחרת, על מקום החזקתו. מחובתו של המשיב 2 להחזיק מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום מעצרו של כל עצור ועצור. כגיבוי לחובה זו, נקבע מנגנון שיאפשר למשפחות לפנות לארגונים כדוגמת המוקד, ולעורכי-דין, על-מנת לקבל מידע עדכני אודות מקום המעצר של יקירה, וזאת באמצעות המשל"ט. יודגש, כי על פי הניסיונות המתוארים לעיל, לאיתור עצורים תושבי רצועת עזה, המשיב 2 ככל הנראה מחזיק במידע המבוקש אך מסרב למסור אותו ומכאן שיש להורות לו שיימנע מחסימת קבלת המידע או שהמידע המבוקש יתקבל ממועד אחראי אחר ובדומה לדרך קבלת מידע אודות תושבי הגדה המערבית באמצעות המשיב 2.

35. נושא איתור העצורים ותפקוד המשל"ט נדון גם בהחלטתו של כב' הרשם בעז אוקון בבג"ץ 9332/02 **ג'ראר נ' מפקד כוחות צה"ל**. בהחלטתו כותב כב' הרשם:

מסירת המידע מהווה אמצעי בקרה ופיקוח, אך יש לה חשיבות אנושית מבחינת העצור המאבד באחת את השליטה בחייו. **יש לדיווח משמעות שלא ניתן להפריז בחשיבותה מבחינת בני המשפחה, אשר קרוב להם נעלם "בלא הסבר". ההגנה על הפומביות מהווה ערובה למניעת שימוש לרעה ביכולת לעצור, ומונעת שימוש בלתי מרוסן ביכולת זו**. אכן, כוחה של המדינה, ויהיו כוונותיה טובות ככל שיהיו, הוא גדול. בלא דיווח עלול כוח זה לצאת מכלל שליטה, גם אם הוא מוסבר בשיקולים ביטחוניים. ויתור או הגמשה טומנים בחובם סיכונים ברורים. הנסיון מלמד ששימוש יתר בכוח, שלא שורש בעיתו, יוצר מציאות חדשה. הכוח אינו כמו בומרנג, כשמשחררים אותו – הוא לא חוזר. על כן מצווה הרשות להקפדה של ממש בכל הנוגע להפעלת סמכויות המעצר. **הקפדה זו מחייבת דיווח מיידית על עצם המעצר**.

36. מכאן הסעדים המבוקשים בעתירה, שעניינם מחויבותם של המשיבים במסירת הודעה על מעצרו ומקום מעצרו של אדם ומחויבותם להחזיק במידע עדכני בדבר מעצרו ומקום מעצרו של כל עצור המוחזק על ידי מי מזרועות המדינה ועל מוכנות מסירתו לבני משפחה או באי כוחם שיפנו אליהם.

רישום העצור במקום המעצר

37. מובן מאליו כי לכל עצור ישנה זכות שמקום מעצרו יהיה ודאי וברור לכל. רישומו של עצור במקום מעצרו הוא תנאי הכרחי למימוש זכויותיו. רק כך יוכלו משפחתו ועורך דינו לברר עם האחראים על מקום המעצר מהו מעמדו, מצבו הבריאותי, תנאי מעצרו, האם ומתי ניתן להיפגש עימו וכדומה. רק כך יוכלו לפעול למען מימוש זכויותיו כעצור. אף זכותו של עצור להיות נוכח בהליכים המשפטיים המתנהלים נגדו תלויה ברישומו המסודר במקום מעצרו.

38. אי רישומו של עצור במקום המעצר פוגע קשות בזכויות הבסיסיות שלו ושל בני משפחתו. מערכת שלטונית שאינה מקפידה על רישום העצור במקום מעצרו ועל היכולת לקבל אינפורמציה שוטפת על סמך רישום זה, אינה ממלאת את חובתה ומועלת בתפקידה.

39. רישום ראוי של עצורים מוסדר בחקיקה הן באשר לעצורים המוחזקים בידי המשיב 3 והן באשר לעצורים המוחזקים במתקנים שבאחריות המשיב 1 ותחת מסגרת נורמטיבית עליה מפקחת המשיבה 6. נעמוד על הדברים להלן.

40. בהתייחס לעצורים המוחזקים על ידי המשיב 3, ובשל החשיבות העליונה שיש לרישומו של עצור במקום מעצרו, עוגנה חובת הרישום בחקיקה ראשית. סעיף 4 לפקודת בתי הסוהר (נוסח חדש) תשל"ב-1971 קובע כי :

התקבל אדם לבית סוהר ידאג מנהל בית הסוהר שיירשמו בנוגע אליו הפרטים שנקבעו

41. בפרק 5 להוראות שירות בתי הסוהר (סעיף 5.06) נכתב :

בבית הסוהר יתנהל רישום מעודכן ומדוייק לגבי כל אסיר המוחזק בו....

42. העלמתם של עצורים המגיעים לידי המשיב 3, מהווה סטייה מהכללים המחייבים אותו בהקשר זה, ונראה שהדבר נעשה בחוסר סמכות.

43. כמו כן, ובהתאם לאמור לעיל, אי רישומם של עצורים המוחזקים על ידי הבא מנוגדת לחובה המעוגנת בסעיף 53(א) לצו בדבר הוראות בטחון [נוסח משולב] (אזור יהודה ושומרון)(מס' 1), התש"ע-2009, לפיה יש למסור מידע אודות המעצר ומקום ההחזקה.

44. אמנם חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, תשס"ב-2002, ככל שהינו רלוונטי למקרה דנן, אינו קובע הוראות בנוגע להודעה על מקום מעצר, אך בעצם הסדרת נושא הייעוץ המשפטי והתרתו בסעיף 6, מחייב העברת המידע על מקום ההחזקה.

45. אף אם למשיב 4, הסמכות לייעץ ולהמליץ לממשלה בכל הנוגע למדיניות בנושאי הביטחון הלאומי, הוא עדיין כפוף לחובות החלות על ישראל מכוח הדין הבינלאומי ואף החקיקה המקומית בין אם הצבאית ובין אם במערכת החקיקה והמשפט האזרחיים. מכאן שאין כל צידוק להמשך העלמתו של העותר, ואף לא של מאות ואף אלפי עצורים שהם בגדר מוגנים.

46. ממהותה של עתירה זו שהיא אינה מגובה בתצהיר וייפוי כוח מטעם העותר. לעתירה מצורף תצהיר מטעם המוקד להגנת הפרט בעניין ניסיונו לקבל מידע אודות העותר, ובנוגע לפעולותיו בעניינו. כמו כן, ולמרבה המזל, מצורף לעתירה ייפוי כוח של אחיו של העותר, אשר הצליח להעבירו זאת בשל העובדה שהוא מתגורר מחוץ לרצועת עזה שכן ישנו קושי רב בהשגת מסמכים ובתקשורת בכלל עם בני משפחה תושבי רצועת עזה.

מטעמים אלה, מתבקש בית-המשפט הנכבד להוציא בדחיפות צו הביאס קורפוס וכמבוקש בראש העתירה, המופנה אל המשיבים ולהטיל עליהם את הוצאות המשפט ושכר טרחת עו"ד.

ירושלים, 17 במרץ 2024

נדיה דקה, עו"ד
ב"כ העותר

(ת.ש. 131167)